

11.01.2018

NRA

Santa Raita

Latvijas laimīte

“Tas ir prātam neaptverams, kam latviešu tauta ir gājusi cauri. To nekad nedrīkst aizmirst, un par to ir jārunā. Mēs nedrīkstam nogriezt savas saknes, mums ir jāapzinās: ja mūsu tēvi, vectēvi un vecmāmiņas nebūtu tā cīnījušies, mēs jau arī šeit nemaz nevarētu būt,” saka Valmieras teātra aktrise Māra Mennika.

Viņai rītvakar pulksten 18.30 pirmizrāde - režisora Mārtiņa Eihe jauniestudējumā *Meža meitas*. Tam par pamatu ņemts Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta pētnieces Sanitas Reinsones (1981) dokumentālās prozas darbs *Meža meitas*, kam dramatisējumu veidojusi Laila Burāne. Speciāli šiem stāstiem par dzīvi mežā ir radīta īpaša teātra spēles telpa - Bunkurs zem Lielās zāles skatuves. Scenogrāfija - Māris Ruskulis, kostīmu māksliniece - Rūta Kuplā, gaismu mākslinieks - Mareks Lužinskis. Lomās: Dace Everss, Māra Mennika, Skaidrīte Putniņa, Inese Ramute, Baiba Valante, Zane Leimane vai Lote Katrīna Cērpa.

Karš nav neizbēgams

“Bailes, neziņa, spīts un spēks ir tas, kas pavada pēckara gadus. Daudz asāk tas izpaudās tiem cilvēkiem, kuri devās mežā, lai pretotos jaunajai varai. Varai, kuru viņi nebija aicinājuši un kuru tie nespēja pieņemt. Katram bija savi iemesli, bet viņus visus vienoja mežs - kā patvērumš, pirmsākums un beigas. Ir svarīgi runāt par karu laikā, kad mēs klusiņām sākām pieņemt domu, ka karš ir kaut kas neizbēgams. Es tam negribu piekrist, redzot, lasot, pētīt un klausoties, ko iepriekšējie un pašlaik notiekošie kari ir darījuši un dara ar cilvēku dzīvēm,” savās pārdomās par topošo iestudējumu dalās režisors Mārtiņš Eihe, uzsverot, ka tāpēc viņam šis iestudējums ir tik svarīgs - kā pretnis domai, ka karš ir daļa no dzīves.

“Meža meitas nav stāsts tikai par atsevišķām sievietēm, tas ir stāsts par visām tām šausmām, kas tajā laikā notika ar mūsu tautu. Jo šo sievietu likteņi, izskanot cits caur citu, cieši savijas kopā, un tā sāpe mums visiem ir kopīga,” uzskata aktrise Māra Mennika, piebilstot, ka šo sievietu stāsti, ja tajos iedziļinās un tos sajūt ar visu būtību, protams, ir vājpātīgi. “Tas ir prātam neaptverams, kam tie cilvēki ir gājuši cauri, kas tajā laikā ir noticis ar mūsu tautu. Es domāju, ka to nekad nedrīkst aizmirst. Mēs nedrīkstam nogriezt savas saknes, mums ir jāapzinās: ja mūsu tēvi, vectēvi un vecmāmiņas nebūtu tā cīnījušies, visdrīzāk, nebūtu ne Latvijas, ne latviešu. Tāpēc ir tik ļoti būtiski to visu zināt un par to runāt,” Māra uzsver, vienlaikus arī apzinoties, ka, iespējams, kādam šī tēma var likties neērta vai nevajadzīga, jo - kāpēc atkal celt augšā vecas lietas.

“Izrādes iestudēšanas procesā režisors mums iedeva izlasīt Ziemeļvidzemes laikrakstā *Liesma* publicēto interviju ar deviņdesmit gadu veco Nelliju Šāvēju, kuru daudzi valmierieši pazīst no aktivitātēm politiski represēto biedrībā. Un tas, ko, nodzīvojusi tik garu mūžu, viņa šodien saka šajā intervijā, man šķiet ļoti būtiski un pārsteidzoši vienkārši, bet - pats galvenais - tas var būt pamats, uz kā būvēt visu nozīmīgo dzīves garumā: “Latviešu tautai ir svarīgs darba tikums un godīgums. Ja mēs visi tagad strādātu ar tādu degsmi kā mūsu tēvi, kas Latvijai dibināja, mēs ātri tiktu uz kājām. Ja mēs mazāk prasītu sev, vairāk dotu. Kad tēvi Latvijai dibināja, viņi nejaudāja, kas viņiem par to tiks, viņi domāja, ko es pats Latvijai varu dot. Tikumā un šādās domās paslēpta Latvijas laimīte, tās augšupeja.” Es to nekad neaizmirsīšu.”

Ar sirds asinīm

Vairāk vai mazāk, bet šādus pēckara stāstus ikkatrs esam dzirdējuši savās ģimenēs. Arī Māras ģimene nav izņēmums. “Mana vecmāmiņa nomira, kad mammītei bija divi gadi. Viņa bija skolotāja, viņu ielika cietumā, kur viņa sasirga ar diloni un nomira. Bet mammas tēti nošāva krievu snaiperis. Protams, šīs tēmas mums visu dzīvi nāk līdzī, un, strādājot pie šī darba, vēl vairāk tajā visā iedziļinos,” stāsta talantīgā skatuves māksliniece. Viņa atklāj, ka izrādes tapšanas procesā vienu dienu meža meitas kopā ar režisoru apbraukājušas Cēsu puses bunkurus, pētot tās vietas, kur cilvēki slēpušies, un mēģinot kaut mazliet sajūst, kāda bija dzīve bunkurā. Apmeklējušas arī bijušo čekas māju Cēsīs. “Tas daudz ko deva, gatavojoties izrādei,” Māra atzīst, sakot, ka šajā laikā, tik ļoti daudz domājot par mūsu zemi, par mūsu Latviju, viņa ir īpaši uzkurināta. “Es pavisam noteikti zinu, ka nekad labprātīgi nebrauktu prom no Latvijas. Nevienam brīdī nenosodu tos, kuri aizbrauc, tā ir viņu izvēle, bet tiem, kuri paliek, ir vēl grūtāk. Varbūt tas tad arī ir tas patriotisms, ka vienalga mēģinām kārpīties. Jo šodien Latvijā nav viegli, tas ir vairāk nekā skaidrs, bet... es nemūžam negribētu, ka mani bērni brauc prom. Jo es izjūtu Latviju ar savām sirds asinīm - gan gara mantas, gan zemi, gan latviešus, gan mūsu folkloru, gan dabu, gan darbu un attiecības,” Māra apgalvo, piebilstot, ka, viņasprāt, būtu noziedzīgi atdot Latviju kādam tāpat vien, palaižot to “pasaules plašajos ceļos”, zinot, ka mūsu senči ir cīnījušies līdz pēdējam un mūsu Latvijas dēļ atdevuši savas dzīvības.

Mīlestība un disciplīna

“Laiks tik ātri skrien: vēl pavasarī man bija puncis, bet nu jau mazajam ir septiņi mēneši,” saka aktrise, nu jau trīs bērnu mamma. Loma *Meža meitās* ir viņai pirmā pēc nepilnu sezonu ilgas prombūtnes no teātra. Mārai ir svarīgi sevi nemitīgi pilnveidot un piepildīt profesijā, ko izvēlējusies, jo uzskata, ka tikai tad arī vairāk spēs dot bērniem. “Patiesībā, būt mājās ar bērniem ir visgrūtākais darbs, to par sevi pilnīgi noteikti varu teikt. Jo mājās pilnīgi visi no manis kaut ko prasa, man jābūt uz visām pusēm, un es tāpat ar visu netieku galā, darbs dzen darbu, un tā ir nepārtraukta darbu ķēde. Aizejot uz teātri, man principā ir jātiek galā tikai ar sevi, un tas ir nesalīdzināmi vieglāk,” smaidot saka Rutes Nikolas (13), Rasas Esteres (8) un Edvarta Jēkaba (7 mēneši) mamma, piebilstot, ka darbs teātrī pret pienākumiem mājās ir gandrīz kūrorts. “Man gan tagad palīgos ir mammīte, un tas ir tāds atspajds, ko var sniegt tikai sieviete, un kas kopā ar vīrieša atbalstu kļūst par neaizstājamu un pilnvērtīgu palīdzību. Manas meitas vecmāmiņas klātbūtni un rūpes izjuta salīdzinoši nedaudz, jo mamma dzīvoja Rīgā, bet tagad viņa ir pārnākusi pie mums uz Valmieru, aplaimodama mūs visus,” aktrise to tiešām novērtē.

Atzinīgus vārdus Māra velta arī dzīvesdraugam Nikam Ērglim, uzsverot, ka bērniem ar tēti ir ļoti paveicies. “Niks uzskata, ka bērniem nepieciešama vecāku mīlestība, lai viņi justos drošībā, bet, lai bērni izaugtu par pilnvērtīgām un veselīgām personībām, viņiem noteikti nepieciešama arī disciplīna, ierobežojumi un skaidras pamatvērtības. Ne mazāk nozīmīgi, lai starp šīm dažām lietām ir arī radošs un nepagurstošs līdzsvars. Es ar to netiktu galā, mani neklausa, jo es esmu tāda, kāda esmu,” Māra pasmaida, sakot, ka Niks spēj atrast šo līdzsvaru. “Varbūt meitenēm dažkārt ir sajūta, ka tētis ir stingrs, bet viņš ļoti uzmana tās pamatvērtības, kas bērnos ir jāieliek. Jo īpaši šobrīd, kad pasaulei pāri gāžas tik atšķirīgas informācijas gūzma, tas ir ļoti būtiski. Bērns no tā var apmulst un tajā apmaldīties, ja viņam mājās nav parādīts pareizais ceļš,” domā trīs bērnu mamma. Un par to Māra Nikam ir pateicīga - ka viņš mēģina izaudzinaēt bērnus par veselīgām, domājošām un spriest spējīgām personībām.

Mieru un prieku

Taujāta, ko viņa sagaida no jaunā gada, Māra pavisam vaļsirdīgi atteic, ka vairāk par visu gribētu pārsātināto mājas dzīvi saplūdināt ar pilnvērtīgu darbu teātrī. “Un vēl es katru gadu domāju: dod,

Dievs, man mieru un prieku šo gadu nodzīvot. Jo es, manuprāt, esmu ārkārtīgi trauksmaina, vienmēr skrejoša, bet tik un tā nekur nevaru paspēt,” aktrise nosaka un atminas, cik pārsteigta bijusi, kad ap Ziemassvētku laiku, kopā ar bērniem esot baznīcā, viņai pienākusi klāt kāda jauna, skaista sieviete un paudusi savu apbrīnu, cik mierīga un harmoniska Māra spēj būt. “Viņa teica: «Man no jums ir jānācās miers...” Nu, kā man ko tādu var pateikt?! Man, cilvēkam, kurš katru gadu mēģina mācīties dzīvot rāmi, mierīgi, jo pašai šķiet, ka to nespēju. Tas tiešām bija pārsteidzoši! Bet, ja reiz tā izskatās no malas, varbūt vismaz dievnamā, aiz kura sliekšņa palicis viss sadzīviskais, tās pāris stundas spēju tā ne tikai izskatīties, bet arī justies.” Māra aizdomājas un arī šo situāciju sasaista ar topošo izrādi. “No ekskursijas uz čekas māju man dziļi atmiņā iespiedās stāsts par kādu sievieti, kura bija apcietināta un tur tikusi turēta diennaktīm ilgi. Lai to izturētu, viņa esot ierāvusies stūrītī un klusi klusītiņām dziedājusi visas dziesmas, ko zinājusi. Tas ir stāsts par attieksmi un to, kā cilvēks pats sevi spēj iedvesmot un pārvarēt grūtības - vai esi drūms, nomākts, un tādēļ tevis dēļ cieš arī pārējie, vai vismaz centies būt mierīgs un smaidīgs, lai tādējādi paceltu un iedvesmotu arī citus.”